

Československý politický systém I

Anotace

Československý politický systém I navazuje jednak na povinné kurzy věnované českým a československým dějinám, jednak na kurzy věnované základům obecné politologie. Tématem kurzu jsou politické systémy na území českých zemí a Slovenska v období 1918-1945. Studující, kteří absolvují kurz Československý politický systém I., by měli být schopni charakterizovat politické systémy do roku 1945 a analyzovat jejich jednotlivé aspekty s využitím politické teorie a terminologie.

Literatura

POVINNÁ LITERATURA

A. POVINNÁ SEKUNDÁRNÍ LITERATURA

1. BALÍK, S.; HLOUŠEK, V.; HOLZER, J.; ŠEDO, J. 2003. Politický systém českých zemí 1848-1989. Brno: MPÚ, 2003, s. 11-117, **tj. úvodní teoretická kapitola a kapitoly vztahující se k období do roku 1945 (kniha má více vydání, v jiných vydáních může stránkování lišit)**
2. Ferenčuhová, Bohumila; Zemko, Milan. *Slovensko v 20. storočí*. Tretí zväzok, [V medzivojnovom Československu 1918-1939. 1. vyd. Bratislava: VEDA, 2012, s. 261-286.
3. Malíř, J.; Marek, P. Politické strany. *Vývoj politických stran a hnutí v českých zemích a Československu 1861-2004*. 1. díl: období 1861-1938. Brno: Doplněk, 2005, s. 535–552 (=19. kap.)
4. Malíř, J.; Marek, P. Politické strany. *Vývoj politických stran a hnutí v českých zemích a Československu 1861-2004*. 2. díl 1938-2004, s. 1037-1056 (=40. kap.), s. 1091-1130 (=43.-45. kap.)
5. Vodička, K.; Cabada, L. *Politický systém České republiky. Historie a současnost*. Praha: Portál, 2003, s. 15-44.

B. POVINNÉ DOBOVÉ TEXTY

Dobové texty budeme číst průběžně. Diskuse nad zadanými dobovými texty bude součástí jednotlivých přednášek.

Klecanda, Jan, Boj za všeobecné rovné hlasovací právo v Praze, Praha, 1906 - dostupné v SIS – jeden ze souborů u sylabu kurzu

Prozatímní ústava z roku 1918 http://www.psp.cz/docs/texts/constitution_1918.html

Ústava 1. ČSR z roku 1920 https://www.psp.cz/docs/texts/constitution_1920.html

PEROUTKA, Ferdinand. Budování státu I., Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1991, kapitola Polavení Mariánského sloupu, s. 116-119.

PEROUTKA, Ferdinand. Budování státu. III., Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1991, kapitola Komu patří mandáty, s. 963-976. - dostupné v SIS – jeden ze souborů u sylabu kurzu
Pozemková reforma v poslaneckých interpelacích a stranickém tisku - ukázky dobových textů - dostupné v SIS – jeden ze souborů u sylabu kurzu

Projev TGM k 10. výročí 1. ČSR 1. část <https://www.youtube.com/watch?v=Qe6TLi9CIWs>
2. část <https://www.youtube.com/watch?v=9pqgq0EkztY>

Marmaggiho aféra jako téma stranického tisku - ukázky z dobového politického tisku - dostupné v SIS – jeden ze souborů u sylabu kurzu

Protektorát Čechy a Morava – ukázky z dobového politického tisku - dostupné v SIS – jeden ze souborů u sylabu kurzu

DOPORUČENÁ LITERATURA:

Broklová, Eva. *Československá demokracie: politický systém ČSR 1918-1938*. 1. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 1992, ISBN 80-901059-6-3, 168 s.

Broklová, Eva. *Prezident Republiky československé: instituce a osobnost T.G. Masaryka*. V tomto souboru 1. vyd. Praha: Masarykův ústav AV ČR, 2001, 143 s. ISBN 80-86495-07-8.

Bystrický, Valerián. Nacistické Německo a vznik Slovenského štátu. In: *Vojenská história*, roč. 5, 2001, č. 2, s. 41-61.

Cabada, Ladislav. *Český stranický systém 1890-1939*. 1. vyd. Plzeň: Západočeská univerzita, Fakulta humanitních studií, 2000, ISBN 80-7082-696-7.

Capoccia, Giovanni. *Defending democracy: reactions to extremism in interwar Europe*. JHU Press, 2005.

Feinberg, Melissa. *Elusive equality: gender, citizenship, and the limits of democracy in Czechoslovakia, 1918-1950*. Pittsburgh: University of Pittsburgh Press, 2006, viii, ISBN 0-8229-4281-x, 275 s.

Ferenčuhová, Bohumila a kol. Problematika hraníc v 1. ČSR v medzivojnovom období (historické, geografické a komunikačné aspekty ich formovania). In *Historické štúdie* 43, Bratislava 2004.

Ferenčuhová, Bohumila; Zemko, Milan. *Slovensko v 20. storočí*. Tretí zväzok, [V medzivojnovom Československu 1918-1939. 1. vyd. Bratislava: VEDA, 2012, ISBN 80-969614-3-8, 543 s.

Ferenčuhová, Bohumila; Zemko, Milan. *Slovensko v 20. storočí*. Tretí zväzok, [V medzivojnovom Československu 1918-1939. 1. vyd. Bratislava: VEDA, 2012, ISBN 80-969614-3-8, 543 s.

Graham, Ian Thomas. *Defining the nation: framing a debate on the origins and nature of nations in interwar Czechoslovakia*, Budapest : CEU, Budapest College, 2014, 75 s.

Jančík, Drahomír. Pozemková reforma nástroj nacionálního přerozdělení půdního fondu. In Jančík, Drahomír; Kubů, Eduard (eds). *Nacionalismus zvaný hospodářský: střety a zápasy o nacionální emancipaci/převahu v českých zemích (1859-1945)* Praha: Dokořán, 2011.

Hoch, K.: Dějiny novinářství od roku 1860 do doby současné. In *Československá vlastivěda*, 7, Praha 1933.

Holzer, Jan. První a Druhá československá republika - úvod do komparace stranických systémů. *Politologický časopis*, Brno: Mezinárodní politologický ústav Masarykovy univerzity, 1998, roč. 1997, č. 4, s. 330 -351. ISSN 1211 -3247.

Kárník, Zdeněk. *České země v éře První republiky (1918-1938)*. Díl 1, Vznik, budování a zlatá léta republiky (1918-1929). 2. oprav. vyd. Praha: Nakladatelství Libri, 2003

Kárník, Zdeněk. *České země v éře První republiky (1918-1938)*. Díl 2, Československo a české země v krizi a v ohrožení (1930-1935). 1. vyd. Praha: Nakladatelství Libri, 2002

Kárník, Zdeněk. *České země v éře První republiky (1918-1938)*. Díl 3, O přežití a o život (1936-1938). 1. vyd. Praha: Libri, 2003.

Klimek, A. *Boj o Hrad: vnitropolitický vývoj Československa 1918-1926 na půdorysu zápasu o prezidentské nástupnictví*. 1.vyd. Praha: Panevropa, 1996, 432 s, ISBN 80-85846-06-3.

Klimek, A. *Boj o Hrad: vnitropolitický vývoj Československa 1926-1935 na půdorysu zápasu o prezidentské nástupnictví*. 1. vyd. Praha: Panevropa, 1998, 591 s, ISBN 80-86130-02-9.

Kopeček, Lubomír. Slovensko v éře první diktatury: politický režim a jeho proměny (1938/1939-1945). *Politologický časopis*,2004/1.

Lipták, Lubomír. *Politické strany na Slovensku 1860-1989*. 1. vyd. Bratislava: Archa, 1992, ISBN 80-7115-029-0.

Lipták, Lubomír. *Slovensko v 20. storočí*, 4. vyd., V Kalligrame 3., Bratislava: Kalligram, 2011, ISBN 978-80-8101-518-2, s. 90-159.

Malíř, J.; Marek, P. Politické strany. *Vývoj politických stran a hnutí v českých zemích a Československu 1861-2004*. 1. díl: období 1861-1938. Brno: Doplněk, 2005

- Malíř, J.; Marek, P. Politické strany. *Vývoj politických stran a hnutí v českých zemích a Československu 1861-2004*. 2. díl 1938-2004
- Maršálek, Pavel. *Protektorát Čechy a Morava*. Státoprávní a politické aspekty nacistického okupačního režimu v českých zemích 1939-1945. Praha: Karolinum, 2002, s. 109-205.
- MASARYK, Tomáš Garrigue a Michal KOSÁK. *Ideály humanitní a texty z let 1901-1903*. 1. vyd. Praha: Ústav T. G. Masaryka, 2011, 519 s., [1] s. obr., ISBN 978-80-86142-36-4.
- MASARYK, Tomáš Garrigue, Karel PICHLÍK, Dagmar HÁJKOVÁ a Richard VAŠEK. *Válka a revoluce: články, memoranda, přednášky, rozhovory*. 1. díl. 1. vyd. Praha: Ústav T.G. Masaryka, 2005, 346 s. ISBN 80-86142-18-31.
- MASARYK, Tomáš Garrigue, Karel PICHLÍK a Zdenko MARŠÁLEK. *Válka a revoluce: články, memoranda, přednášky, rozhovory*. 2. díl. 1. vyd. Praha: Ústav T.G. Masaryka, 2008, 357 s. ISBN 978-80-86142-32-62.
- MASARYK, Tomáš Garrigue. *Cesta demokracie: projevy - články - rozhovory*. 1. díl. 5. nově připravené vyd. Praha: Masarykův ústav AV ČR, 2003, 439 s. ISBN 80-86495-14-0.
- MASARYK, Tomáš Garrigue. *Cesta demokracie*. 2. díl. 4. vydání, (v této podobě vydání první). Praha: Ústav T.G. Masaryka, 2007, 572 s. ISBN 978-80-86495-43-9-.
- MASARYK, Tomáš Garrigue a Vratislav DOUBEK. *Korespondence T.G. Masaryk - Karel Kramář*. 1. vyd. Praha: Masarykův ústav AV ČR, 2005, 517 s. ISBN 80-86495-33-7.
- MASARYK, Tomáš Garrigue, Jiří BRABEC a Jindřich SROVNAL. *Světová revoluce: za války a ve válce, 1914-1918*. Praha: Masarykův ústav AV ČR, 2005, 639 s. ISBN 80-86495-27-2.
- MASARYK, Tomáš Garrigue, Vratislav DOUBEK, Zdeněk KÁRNÍK a Martin KUČERA. *Parlamentní projevy. 1891-1893*. 1. vyd. Praha: Masarykův ústav AV ČR, 2001, 450 s. ISBN 80-86495-10-8.
- MASARYK, Tomáš Garrigue, Vratislav DOUBEK, Zdeněk KÁRNÍK a Martin KUČERA. *Parlamentní projevy. 1907-1914*. 1. vyd. Praha: Masarykův ústav AV ČR, 2002, 694 s. ISBN 80-86495-11-6.
- MASARYK, Tomáš Garrigue a Jiří BRABEC. *Česká otázka: Naše nynější krize ; Jan Hus*. 7. vyd. (Naše nynější krize), 8. vyd. (Česká otázka), 9. vyd. (Jan Hus). Praha: Masarykův ústav AV ČR, 2000, 492 s. ISBN 80-902659-3-6.
- Musilová, Dana. *Z ženského pohledu: poslankyně a senátorky Národního shromáždění Československé republiky 1918-1939*. Vyd. 1. České Budějovice: Němec-Veduta, 2007, ISBN 978-80-86829-31-9, 199 s.

Olivová, Věra. *Dějiny první republiky*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2000, ISBN 80-7184-791-7, 355 s.

Rataj, Jan. *O autoritativní národní stát*. Karolinum, 1998.

Šuhová, Xénia. *Idea československého státu na Slovensku 1918-1939. Protagonisti, nositelia, oponenti*. Historický ústav SAV, Bratislava 2011.

Šuchová, Xénia.: *Postavenie Slovenska v ČSR v medzivojnových koncepciách slovenských autonomistov a centralistov*. *Studia Historica Nitriensia VI.*, 1998, s. 135-144.

Zemko, Milan. *Milan Rastislav Štefánik medzi legendami a antilegendami. Premeny ich podôb v spoločensko-politických zmenách 20. storočia*, in: ČAPLOVIČ, M. - FERENČUHOVÁ, B. - STANOVÁ, M (Eds.). *Milan Rastislav Štefánik v zrkadle prameňov a najnovších poznatkov historiografie*. Bratislava: Vojenský historický ústav - Ministerstvo obrany SR 2010, s. 211-218.

Zemko, Milan. *Parlamentná demokracia a politický extrémizmus. Československo a iné nové štáty v mocensko-politických pomeroch medzivojnovnej stredovýchodnej Európy*. In: BYSTRICKÝ, V. - KOVÁČ, D. - PEŠEK, J. a kol.: *Kľúčové problémy moderných slovenských dejín 1848-1992*. Bratislava: VEDA 2012, s. 155-182.

Zemko, Milan. *Politické strany prvej ČSR v siločiarach národných antagonizmov a dočasnej spolupráce*, in: IVANIČKOVÁ, E. (ed.): *Z dejín demokratických a totalitných režimov na Slovensku a v Československu v 20. storočí*. Historický ústav SAV - vydavateľstvo Prodoma, Bratislava 2008, s. 30-43.

Zemko, Milan, *Politický systém Československa 1918-1938*. In *Česko-slovenská historická ročenka*, Brno: Academicus (2011 [vyd. 2012]), s. 117-132.

Zemko, Milan, *Volebný zákon do Poslaneckej snemovne Národného zhromaždenia za prvej Československej republiky a strany národnostných menšín*, *Historický časopis*, 2008, roč. 56, č. 1, s. 81-92.

Zemko, Milan. *The Interwar Destiny of the Habsburk Empire's Successors. The Case of Czechoslovakia*. In: Antoine FLERY - KNIPPING, Franz - KOVÁČ, Dušan - SCHRAMM, Tomasz (eds.). *Formation and Disintegration of European States in the 20th Century*. Brussels: P. I. E. Peter Lang 2012, s. 201-208.

Zemko, Milan. *Vojnový slovenský štát v kontinuite a diskontinuite slovenských dejín*. In: ČARNOGURSKÝ, Ivan (ed.). *Slovenská historická identita v XX. storočí*. Bratislava: Eurokódex 2009, s. 97-105.

Metody výuky

- interaktivní přednášky
- informovaná diskuse o zadaných textech

Požadavky ke zkoušce

Kurz je zakončen písemnou zkouškou. Zkouška ověřuje znalosti a pochopení problematiky v rozsahu přednášek a povinné literatury – tj. sekundární literatury a zadaných dobových textů.

Písemný test je hodnocen na škále:

- 91 % a více => A
- 81-90 % => B
- 71-80 % => C
- 61-70 % => D
- 51-60 % => E
- 0-50 % => F

Sylabus

Tematická struktura kurzu:

1. Kořeny, kontinuita, diskontinuita: politické systémy českých zemí a Slovenska v období Rakouska-Uherska
2. Vznik 1. ČSR, obyvatelstvo, základní ideje československého státu
3. Ústavní rámec a ústavní vývoj, horizontální dělba moci
4. "Ústavní skutečnost" - reálná centra moci v politickém systému 1. ČSR, fungování politického systému
5. Politické strany a stranický systém
6. Volby, volební systém a volební kampaně v 1. ČSR
7. Vládní koalice a Pětka
8. Prezident a Hrad
9. Vertikální struktura moci v 1. ČSR
10. Základní charakteristika politického systému tzv. druhé republiky
11. Základní charakteristika politického uspořádání Slovenské republiky 1939-1945
12. Základní charakteristika politického uspořádání Protektorátu Čechy a Morava
13. Zahraniční a domácí odboj